

Genel Başkanın Köşesi

President's Corner

XXXI. Kütüphane Haftası Açış Konuşması (27 Mart 1995)

Opening Speech of the 31st Library Week (March 27, 1995)

Hasan DUMAN

Sayın Bakanım,

Hanımefendiler, Beyefendiler! Hoş geldiniz.

Türk Kütüphaneciler Derneği adına sizleri saygı ile selamlıyorum.

Türk ulusu ile Kitap ve Bilgi arasında esasen var olan ilgi ve yakınlığın, yaşama geçirilmesi için 30 yıldır ülkemizde Kütüphane Haftaları kutlanılmaktadır.

Amacımız, insanımızın; daha çok okuması, araştırması, tükettiği kadar hatta daha fazlasını üretmesi, sorunları Hoşgörü ve Bilgi ile çözmesi ve bunu bir yaşam biçimi haline getirmesidir. Böylesine vasıf dokusu (bilgi, beceri, deneyim ve ahlaki norm) gelişmiş, bilgili insanın öne çıkarıldığı bir toplumda sorunların daha kolay çözüleceği, barışın ve kaynaşmanın daha çabuk sağlanabileceği, üretimin artırılabilirliği görüşündeyiz. Böylece demokrasi kültürümüzün de serpilip gelişeceğine inanıyoruz.

Çağımız, Bilgi çağıdır. Geçmiş asırlarda hakim görüş ya da sınıf, başlangıçta tarım (toprak) iken, sonra sanayi devrimi ile sermaye (kapital) öne çıktı. Şimdi ise Bilgi. Gelişmiş ülkeler çoktan planlarını, yatırımlarını yaptılar. Ancak biz, Bilgiyi, bilgili, erdemli, kısacası vasıf dokusu (bilgi, beceri, zeka, ahlak) yüksek kadrolarımızı, devreye sokabildik mi? Bunu Avrupa standartları için değil, kendi geleceğimiz için yapmalıyız. Batı literatürü şüphesiz bu konuda çok zengindir. Şimdilerde bizde de epeyce yayın var. Özgün kültürümüzün kaynağına, geriye doğru gittiğimizde; ilk yazılı kaynağımız Orhun Yazıtları akla gelir. 1250 sene önce: Hükümdarın adı Bilge Kağan, annesinin adı İlbilge Hatun, kayınpederinin adı Bilge Tonyukuk. Yazılı edebiyatımızın ilk klasiklerinden olan ve 900 yıl önce Edib Ahmet B. Mah-

mud Yükneki tarafından kaleme alınan *Atabetül-Hakayık*'da "Saadet yolu bilgi ile bulunur. Kemik için ilik ne ise, insan için bilgi odur. Bilgisiz, hayatta iken kaybolmuş sayılır ve ölüdür" diyor. Aynı asırlarda Yusuf Has Hacib *Kutadgu Bilig*'de, insanoğlunun değerinin bilgi ile akıldan geldiğini söyler. Ona göre, ortaya konan sistemde; devlet, halk için, halka hizmet götürmek için vardır. Kamu idaresi bu amaçla kurulur. Memleket işlerinin günü gününe yürümesi, halkın zenginleşmesi, ülkenin nizama girmesi, ancak "akıllı, bilgili... merhametli... emniyetli, doğru ve dürüst yaradılışlı, içi dışı bir ve işten anlar ... hakim idare adamlarının kamu idaresinde görevlendirilmesine bağlıdır".

Büyük Selçuklu İmparatorluğu veziri Nizamülmülk (*Siyasetname*) aynı sistemi savunur. İmam Gazali (*Devlet Adamlarının Nitelikleri, Vazifeleri*) bu yolda öğütler dizer.

Mevlana, bilgiyi, insana faydalı olmak için bir vasıta olarak kabul eder; ona göre bilgi bir gaye değildir. Hiçbir bilgin kendi bilgisine güvenemez ve yalnız o bilgi de insana yeterli değildir.

Kâtip Çelebi (*Bozuklukların Düzeltmesinde Tutulacak Yollar ve Keşif-Zünun*) bilgiyi, bilimi, toplumun ayakta durması ve devamına bir vasıta olarak görür.

Koçibey ve Defterdar Sarı Mehmed Paşa (*Devlet Adamlarına Öğütler*) geçmiş asırlarda hep aynı konuları savunur. Ve büyük Atatürk. Hep aynı... Bugün de devlet adamlarımızın, yöneticilerimizin bunun aksini savunduğunu söyleyemeyiz. Ancak uygulamaya bakmak gerekmektedir. Büyüklerimizden bu Hafta nedeniyle bir isteğimiz var; kendilerinden görev isteyen ya da görev verecekleri kişilere, önce adaylardan kafalarının içinde neler olduğunu, bugüne kadar neler yaptıklarını yazılı olarak masanın üstüne koymalarını istesinler. Lütfen!... Kendi fabrikalarına, iş yerlerine atayamayacakları kişilere, kamu idaresinde görev vermesinler! Bu "savurganlığa" son verilsin! Gözümüzü Devlet Bütçesinden uzaklaştıralım! O zaman, inanıyorum ki herkes seyirci, bekleyici olmayıp, üretime yönelecek, bunun için araştırarak, okuyacak ve beyninin, bileğinin gücüne güvenir hale gelecektir. Bu, demokrasi için olduğu kadar, iç barış ve kalkınma için de en büyük anahtardır! Bir kaynağa ve gerçeklere dayanan bilginin ülkemizde araç olarak kullanılmaya başlanmasıyla, okumanın, bilgi ve bilim üretiminin önündeki en büyük engel ortadan kalkacak, herkes kitaba, okuma ve araştırmaya yönelecektir. Biz bu düşüncededeyiz.

Esasen gençliğimiz ve halkımızın okuması için gerekli ortamı hazırladığımızı söyleyemeyiz. Tüm Türkiye kütüphanelerindeki toplam kitap sayısı, sekiz milyonluk İsveç'inin yarısı kadardır ya da New York Eyalet Kütüphanesindeki (New York Public Library) kadardır. Türk Cumhuriyetleri de bizden zengindir. O nedenle ülkemizde bir kitap kıtlığı vardır, diyoruz.

Onun için de üniversite kurulmadan, kütüphane binasının yapılması gereğine inanıyoruz. Kütüphanecilerimize, bilimcilere daha bir önem verilsin istiyoruz.

Yeni bir yıla girmiş bulunuyoruz; 1995 Mali Yılı Bütçemiz yürürlüğe girdi ve 2000'e beş var. İnsanımız ve ülkemizin önünde çözüm bekleyen yılınla sorun var; vaktinde kararlar, önlemler alınmıyor ve sorunlar yumağı sürekli büyüyerek yeni sorunlar yaratmaya devam ediyor. Biz inanıyoruz ki, karşılaştığımız sorunların benzerleriyle daha önce başka insanlar, yöneticiler ve ülkeler karşı karşıya kalmışlar ve bir şekilde bu sorunları çözmüşlerdir. O nedenle bize düşenin, keşfedilene yeniden keşfetmeye kalkmak yerine, onu alarak kullanmak, daha iyisini yaratarak üretmek ve yaymak olduğunu düşünüyoruz.

Her kademedeki sorunlarımızı çözmek için asgari iki güç gereklidir: Bilgi ve Erk/Yetki. Bilgisiz yetki, yetkisiz bilgi neye yarar? İlgililerin bilgisiz, bilgililerin ilgisiz ya da yetkisiz olduğu bir toplumdan gelişme, verimlilik ve çözüm beklenebilir mi?

Ekonomik kalkınmanın temel yatırımı eğitimse, kitaplar (her türlü bilgi taşıyıcısı buna dahildir) eğitimin temel aracıdır. Bu durumda doğal olarak kütüphaneler ve bilgi merkezleri gündeme gelmektedir. Okumayı öğrenenlere neyi, nasıl ve nereden okuyacakları gösterilmez, gerekli olanaklar sağlanmazsa, okuma-yazma bilmenin ne yararı vardır? Biz, öteden beri Türkiye'de böyle bir savurganlığın varlığına inanıyoruz ve bunu vicdanen içimize sindiremiyoruz. Eğitim sistemimizde nelerin öğretileceğinden çok nasıl öğrenileceğinin ve öğrenmenin yollarının öğretilmesine öncelik verilmesi gerektiğine inanıyoruz. Okuma-yazmayı öğrenenler bir kere okumaktan zevk alır ve kendi ilgi ve gereksinimlerine yönelik keyifle okunabilir kitaplar bulabilirlerse, eğitimlerini, yeterli öğretmen ve malzeme olmasa da, sürdürebilirler düşüncesindeyiz. Okunacak uygun ve yeterli malzeme ve ortamlar sağlanamazsa, kazanılan beceri kaybedilecektir.

Türk toplumunun üzerindeki elbise artık dar geliyor... Yeni nesillerimizi okuyan, kendisini yenileyen, irdeleyen, olaylar üzerinde objektif kararlar verebilen yurttaşlar olarak yetiştiremezsek, "dünyanın en kudretli ordusunun dahi ülkemizde kurduğumuz demokrasiyi koruyamayacağına" inanıyoruz! O nedenle demokrasi savaşı öncelikle kütüphanelerimizde, bilgi merkezlerimizde kazanılacaktır. Ekonomik kalkınma ile bilgi sağlama olanaklarının varlığı arasındaki ilişki gibi, bilgi edinme/enformasyon özgürlüğü (dünyadaki mevcut verileri isteyenlere ulaştırmak) ile demokratikleşme ve demokrasi kültürümüzün gelişmesi arasında da doğrudan bir ilişki vardır. Biz, bilgi edinme/enformasyon özgürlüğünün düşünce özgürlüğü kadar değerli ve hatta öncelikli olduğunu düşünüyoruz. Bilgisiz düşünce olmaz; olmayan birşeyin herhalde özgürlüğü de bulunmaz!

Düşünce ve ifade özgürlüğüne, inanç ve girişim özgürlüğüne evet! An-

cak, önce bilgi edinme özgürlüğü... Tüketim özgürlüğüne evet, ancak önce üretim özgürlüğü istiyoruz. Bu özgürlüklerin en az gelişmiş ülkeler düzeyinde olmasını istiyoruz. Aynı toplumların koyduğu ilkeleri içeren ve nedense bizde pek itibar edilmeyen, madalyonun öbür yüzünü de unutmayalım. Türkiye Bilimler Akademisinin yakınlarında hazırlattığı "Düşünce Özgürlüğü ile İlgili Görüşü"nde Avrupa Konseyi "İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Hakkında Sözleşme"nin 10'uncu maddesine de atıfla, "çoğulcu demokratik bir toplumda, faşist, ayrımcı ifadeler ile savaş kışkırtıcılığının, şiddet ve suç işlemeye tahrik fiillerinin ifade özgürlüğü sınırları içinde değerlendirilmemesi gerektiği görüşü benimsenmiş bulunmaktadır. Hakaret, sövme, iftira fiillerinin, düşünceyi ifade özgürlüğünün sınırı dışında kaldığı, küçüklerin ahlakını bozucu yayınlarla pornografik yayınların da ifade özgürlüğü ayrıcalığından istifade edemeyeceği kabul edilmiştir" deniyor. Bu görüş ve ilkelerin yaşaması, kötünün iyiyi kovmasının önüne geçilmesi, yine bizzat bu özgürlükleri savunanların, yaşayanların gayreti ile mümkündür.

Çağımızda bilginin, kalkınma ve GSMH'nin artırılması için enerji kadar önemli ve değerli bir kaynak olmasının anlaşılmasıyla birlikte bir bilgi sektörü doğmuştur. Kütüphane ve bilgi ağlarını; ekonomiyi, yaratıcılığı destekleyen, demokrasi ve üretim kültürünün kökleşip yayılmasına katkıda bulunan, yaşamı daha anlamlı kılan kaynaklar ve kültür araçları olarak görüyoruz. Ancak, sadece bizim görmemiz yetmiyor!

Böylesine yaşamsal ve geleceğimizle ilgili sorunlarımız konusunda, önümüzdeki engelleri saptayarak, çözüm önerilerimizi yetkililerin ilgisine ve kamuoyunun bilgisine bir kitap halinde sunmayı uygun bulduk (2000'e *Beş Kala Kütüphaneciliğimiz ve Bilgi Hizmetlerindeki Sorunlarımıza Çözüm Önerileri*). Bu konularda ulusca kaydedilecek başarı, şüphesiz hepimizin olacaktır. Başta Parlamentomuz, Sayın Cumhurbaşkanımız ve Başbakanımız, ilgili bakanlıklarımız olmak üzere, demokratik kitle örgütleri ve dördüncü kuvvet olarak gördüğümüz değerli basın-yayın organlarımızın da bize gerekli desteği ve yardımı vereceklerine inanıyoruz. Olay sadece biz kütüphaneciler ve bilgi-belge uzmanlarının değil; öğretmenlerimizin, yazarlarımızın, yayıncılarımızın, basın mensuplarımızın, yönetici ve parlamenterlerimizin, kısacası tüm düşünen, yaratan, yaşayan halkımızın ve ulusumuzundur. Okumanın ve yayıncılığımızın önündeki engeller mutlaka kaldırılmalıdır.

Söz konusu dokümanımızda Türk Kütüphaneciler Derneği olarak, kütüphane ve bilgi hizmetleri alanında önce dünyadaki, sonra ülkemizdeki durum gözden geçirilmiş, 2000'li yıllara girerken bu alandaki genel çözüm önerilerimiz bakanlıklar bazında detaylandırılmıştır. Başbakanlık, Milli Eğitim ve Kültür bakanlıkları hedef alınmış olmakla birlikte, bunlara Adalet, İçişleri, Maliye ve Ulaştırma ve diğer ilgili devlet bakanlıklarımızın (Bilim ve Teknoloji, DPT, Devlet Personel Başkanlığı ve benzeri kuruluşlardan so-

rumlu olanlar) yanı sıra, Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve yerel yönetimler de dahildir. Anılan üç makamın gerekli işbirliği ve eşgüdümü sağlayacağını umuyoruz.

Dünyada 150 dolayında devletten 1300 kütüphane derneğini ve kuruluşunu temsilen üç-beş bin meslektaşımız ve yakınları ile bu yılın Ağustos ayında İstanbul'da kucaklaşacağız. Üyesi bulunduğumuz IFLA (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu) 61. Konsey ve Genel Konferansına ev sahipliği yapacağız. Ülkemizin tanıtımında olduğu gibi ekonomik açıdan da değerlendirilmesi gereken bu toplantıya destek veren Hükümetimiz adına Kültür Bakanlığına ve Kongreyi himayelerine almak büyüklüğünü gösteren Sayın Cumhurbaşkanımıza, tüm emeği geçenlere teşekkür ediyoruz. Değerli basın ve yayın organlarımızın da desteğine ihtiyacımız vardır. Burada kardeş ve komşularımız ile tüm dünya ile karşılıklı yararaya dayalı bir işbirliğinin şartlarını arayıp, "Geleceğin Kütüphaneleri"ni tartışacağız. "Enformasyon Teknolojisi Sergisi" ile bilgi transferini, bilgi alış-verişinin şartlarını görüşeceğiz. Kalkınmış ülkelerdeki meslektaşları gibi iş adamlarımızı, girişimcilerimizi, artık Bilgi/Enformasyon Teknolojisine de yatırım yapmaya çağırıyoruz.

Yarım asra yakın geçmişle kamuya çalışan, 39 şubesi ve binlerce üyesini üçe-dörde katlamanın yollarını araştıran, Bilgi sorunlarımızın çözümü için çaba gösteren Derneğimiz, pek çok projeye de sahip bulunmaktadır. Ancak, desteğe ihtiyacımız var !...

1995 Hoşgörü Yılı ve Kütüphane Haftamızı içten dileklerle kutlarken, ilgi ve katkılarınız için teşekkür ederiz. Konumuzla ilgili olup, hepimiz adına dile getirmeye çalıştığımız sorunları yenmede bizi yalnız bırakmayacağınızı umuyor ve yardımlarınızı bekliyoruz!...